

Les Normes de Castelló: la dimensió gramatical i la cívica

VICENT PITARCH

Una efemèride oportuna

SENS DUBTE, ha de resultar estranya l'afecció que la societat valenciana manifesta –fins i tot amb una tendència compulsiva– envers la commemoració de les Normes de Castelló. Ben mirat, aquesta mena de complaença a celebrar un episodi que, al capdavall, no fou sinó un pacte civil a favor de la instauració domèstica de la codificació fabriana, no deixa de contenir un cert ingredient de morbositat. En tot cas, constitueix un índex d'anomalia social. En efecte, no sol entrar dins els paràmetres de la normalitat que una societat hagi elevat la codificació ortogràfica de la llengua al rang de les grans efemèrides pròpies. I tanmateix entre nosaltres els valencians ha esdevingut habitual que de manera periòdica redescobrim la conveniència de recuperar la memòria –i sobretot el missatge– d'aquella formidable iniciativa patriòtica que va reeixir l'any 1932 i que coneixem com a Normes de Castelló.

El cas és que al cap de setanta-cinc anys d'aquella data memorable, la circumstància politicocultural ens empeny a vindicar la vigència plena que mantenen, al sud de l'Ebre, les Normes de Castelló. I en aquest sentit sona amb una actualitat contundent la proclama que llançava als quatre vents Joan Fuster durant la commemoració apoteòsica del cinquantenari, que ens aplegà a la plaça de bous de Castelló, l'any 1982: «Venim a Castelló, on el 1932 van acordar-se les

Normes, per fer una afirmació enèrgica, ferma, convençuda, de la nostra fidelitat a la llengua que parlem i a la nostra voluntat de restaurar-la en la seua plena normalitat cívica a tots els nivells. Venim a Castelló, el 1982, a ratificar el sentit unitari, d'irreductible catalanitat, que inspirà les Normes. Venim a Castelló a proclamar en veu ben alta que contra les maniobres hostils al nostre idioma que hi ha en marxa el poble valencià conscient alçarà la resistència més festiva i més clara.»

La consolidació de la reforma fabriana

L'emergència del valencianisme polític, a començament del segle XX, va propiciar que fos plantejada, si més no al si dels reductes sensibles a la sort de l'idioma, l'exigència de superar el caos ortogràfic que predominava entre els textos valencians que circulaven redactats en català. En aquesta direcció exerciria una influència determinant la producció editorial de la Societat Castellonenca de Cultura (fundada el 1919) i uns quants anys més tard la revista *Taula de lletres valencianes* (1927-1930). El cas és que, des de les seves posicions castellonenques, als anys vint, tant Àngel Sánchez Gozalbo com Carles Salvador gosaran d'assegurar que «passa l'època anàrquica», o bé que «a València hom escriu ja com a Barcelona», unes apreciacions que, sens debte, responien més als seus desigs personals que no pas a la realitat ambiental.

Sigui com sigui, en l'ocàs de la dictadura primoriverista confluïen factors diversos que avalaven la necessitat que la societat valenciana es dotés de la codificació necessària perquè la llengua esdevingués una eina de progrés i de cohesió social. Hi havia, per exemple, la conveniència de disposar d'un mercat editorial únic, o bé les expectatives de crear

un mercat laboral per a professors de català, que anunciava, l'abril de 1931, el decret de bilingüisme del ministre Marcel·lí Domingo. Hi havia, en definitiva, el projecte del valencianisme polític de bastir una societat moderna, capaç de protagonitzar el govern autònom que anunciava el flamant règim republicà.

Mentrestant, Castelló de la Plana, una capital administrativa força modesta amb fortes empremtes rurals i alhora oberta a inquietuds d'avantguarda, esdevenia un punt de referència inexcusable per al conjunt del País Valencià. Notem que l'activitat literària valenciana gravitava cap a la capital de la Plana, la qual, a més, havia arribat a aconseguir els contactes preferencials de mossèn Alcover. Per la seva banda, «Joan Sacs» difonia, des de les pàgines de *La Publicitat*, que la Societat Castellonenca de Cultura «fa feina europea». Uns pocs anys abans, Carles Salvador havia publicat la coneguda glossa «Castelló, la major», això és, la «forta» i la lleial, en oposició a València i Alacant. Definitivament, ningú no dubtava, als anys trenta del segle passat, que solament Castelló de la Plana reunia les condicions de prestigi i d'autoritat moral que eren el requisit per protagonitzar amb fortuna el projecte de fer triomfar entre els escriptors d'ací i les empreses editorials valencianes la reforma fabriana. Un tal triomf va unit a una data més aviat simbòlica, el 21 de desembre de 1932. Notem, de tota manera, que precisament l'any 1932 s'esdevenia la implantació general i definitiva de la codificació lingüística no sols al territori valencià sinó també a les Balears (amb la desaparició de mossèn Alcover) i, en certa mesura, al mateix Principat.

Paga la pena que ens fixem en el canemàs ideològic que sustenta l'acceptació valenciana de la normativització establerta per l'Institut d'Estudis Catalans. En efecte, el text de la declaració preliminar de les Normes, tot partint de l'axio-

ma que «la llengua pròpia és la més alta manifestació de la dignitat d'un poble», constata que «el nostre poble comença a sentir la dignitat de la llengua pròpia», en el camí de la qual emergeix com a escull «la manca d'unitat ortogràfica»; «és, doncs, necessària l'adopció d'un sistema ortogràfic unitari», que no pot ser cap altre que el promulgat per l'Institut d'Estudis Catalans.

Rèdits i riscos

Certament, les Normes de Castelló han estat la garantia que el registre culte de la llengua catalana hagi mantingut uns nivells admirables de dignitat al País Valencià tot al llarg de setanta-cinc anys. De dignitat i d'eficàcia productiva. També han constituït, alhora, el dic que s'ha interposat en el procés pervers de galleguitzar la realitat idiomàtica valenciana. En definitiva, la normativització que va triomfar l'any 1932 constitueix una lliçó admirable que ensenya a la societat valenciana a descobrir la pròpia integració dins una comunitat cultural –més aviat nacional– potent, la qual manifesta una vigoria gratificant al si de la xarxa de la comunicació global.

És evident que, en el nostre cas, les Normes de Castelló ultrapassen amb escreix els límits d'una simple codificació gramatical i esdevenen el referent d'un projecte ambiciós de dimensions socials que van més enllà de la producció literària. Precisament perquè la normativització valenciana de l'any 1932 conté un ferment actiu de desvetllament nacional ningú no ha de sorprendre's del fet que s'hagin d'enfrontar a l'amenaça constant de ser qüestionades, negades i bastardejades. Vet-ne ací una fatalitat inesquivable.

En última instància, les Normes de Castelló constitueixen un producte fecund de l'activitat impagable que l'Ins-

titut d'Estudis Catalans ha desplegat al llarg dels seus cent anys. Són, en definitiva, un patrimoni d'Europa, no pas exclusiu de valencianes i valencians, sinó compartit pel conjunt de la catalanitat. I, doncs, constitueixen un repte i un compromís compartits, en primer lloc, sense excepcions ni preferències, per les dones i els homes que fem servir la mateixa eina de comunicació.

Serra d'Or, núm. 579, març de 2008, pp. 21-22.